Проців Олег Романович
кандидат наук з державного управління
головний спеціаліст Івано-Франківського обласного управління лісового та мисливського господарства

Значення шкіри мисливських видів тварин у Галичині середини XIX – початку XX ст.

Галузь мисливського господарства як вид суспільної діяльності, у економічному значенні є багатогранною. Поряд з м'ясом дичини великим попитом користувалась шкіра дичини та її хутро. У праці висвітлено статистику добування хутрових видів дичини у Галичині у розрізі видів. Вказано вартість шкіри та хутра дичини у розрізі видів. Визначена залежність якості хутра та її вартості від сезонності добування. Проведено порівняльний аналіз кількості добутих хутрових тварин Галичини та Другої Речі Посполитої з іншими країнами Європи досліджуваного періоду. Досліджено експортно-імпортні напрями реалізації шкірок з дичини. Встановлено частку вартості шкірок структурі доходів галузі мисливського господарства. На основі опрацьованого матеріалу сформульовано висновки.

Ключові слова: мисливство, полювання, хутро, Галичина, Австро-Угорська імперія, торгівля

The value of the skin of hunting species in Galicia in the middle of the nineteenth and early twentieth centuries.

The field of hunting as a type of social activity, in economic terms, it is multifaceted. Along with game meat, the skin of the game and its fur used greatly. The article provides statistics on the extraction of feral species of game in Galicia in terms of species. The cost of skin and furs of game in terms of species is specified. The dependence of the quality of fur and its value on seasonality of extraction is determined. A comparative analysis of the number of fur-bearing animals of Galicia and the Second Commonwealth with other European countries of the studied period was conducted. The export-import directions of realization of game skin are

investigated. The share of the cost of the peas in the structure of income of the hunting industry was established. Based on the elaborated material, conclusions are formulated.
Keywords: hunting, hunting, fur, Galicia, Austro-Hungarian Empire, trade

Постановка проблеми. В умовах сучасної Україні спостерігається низький рівень використання побічних продуктів галузі мисливського господарства і зокрема використання шкіри мисливських видів тварин. А це дало б змогу підвищити ефективність галузі мисливського господарства. Дослідження цієї проблематики в історичному контексті дасть змогу врахувати місцеві особливості для вирішення проблеми.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Економічні, правові, історичні аспекти використання шкіри мисливських видів тварин у Галичині досліджуваного періоду висвітлювались у працях А. Денисова, М. Мнішека, С Павліка, М. Реймана, Я. Гейнштoрфа М. Лаврука, М. Грушевського, Я. Зеленчука. Проте, деякі проблеми розглянуто побіжно, і вони потребують подальшого вирішення.

Мета дослідження – описати історичні, економічні, правові аспекти використання шкіри мисливських видів тварин у Галичині середини XIX – початку XX ст.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі завдання:

- здійснити аналіз діючих нормативно-правових актів Галичини та практики їх правозастосування в частині використання шкір мисливських видів дичини;
- здійснити порівняльний аналіз вартості шкіри та хутра мисливських видів тварин, їх використання при адмініструванні оподаткування їхнього експорту та імпорту.

Мисливська галузь володіє різноманітними матеріальними активами – м’ясом дичини її хутром або шкірою в залежності від виду дичини, а також нематеріальними активами, до яких можна віднести добуті мисливцем трофеї, кількість добутої дичини, участь в мисливських виставках, влучність пострілів.

Історичні джерела свідчать, що шкіра мисливських видів тварин мала віддавна велике значення. Ще до обігу будь-яких грошей за часів Київської Русі шкіра куниці виконували функцію грошей. Так, одна шкірка куниці отримала назву «куна» [1 с. 102], а за правління на Київській Русі в Х столітті князя Володимира шкіри куниць цінувались на рівні з грошима [2 с. 6].

Мисливське господарство в кожний історичний період відігравало велике господарське значення. Дослідники відзначали, що торгівля шкірою дичини у Середні віки за значенням та вартістю прирівнювалась до торгівлі кіньми [3].

Історичні джерела вказують, що лише відповідно до статистичної інформації про обробку шкіри мисливська галузь в Австро-Угорській імперія отримувала в 1898 році доходу на сумі 412 тис. крон.

Кількість добутої дичини, вартість однієї шкіри та отриманий дохід в Австро-Угорській імперії (1898 р.)

Вид тварини	Добуто (гол.)	Вартість однієї шкірки (в кронах)	Дохід (в кронах)
Олень	9321	6.0	55926
Лань	2628	4.0	10512
Козуль	54782	1.0	54782
Серна	6529	2.0	13.058
Дикий кабан	2449	3.0	7347
Заєць і кролик	1175259	0,2	235051
Ведмідь	29	5.0	145
Вовк	142	2.0	284
Рись	34	1.0	34
Лисиця	24432	0.9	21988
Куниця	4257	0,5	4257
Тхір	17603	0.3	5280
Видра	920	1,0	920
Борсук	2928	1,0	2923
Всього			412663

Аналіз показав, що аналогічні доходи приносить реалізація рогів та чучел від диких тварин [4 с. 384-385].

Тогочасна статистична інформація свідчить, що високі ціни на зовнішніх ринках мотивували товаровиробників експортувати шкірки дичини та свійських тварин. Так, вартість вивезених з Австро-Угорської монархії заячих і кролячих шкірок складала у 1894 р. 379256 зол., у 1895 р. – 543610 зол., у 1896 р. – 252470 зол. У 1896 р. найбільше шкірок було вивезено до Німеччини (186800 зол.) і Бельгії (58360 зол.). Експорт шкір козулі з Австро-Угорщини у 1894 р. становив 2262755, у 1895 р. – 2056985, у 1896 р. – 1768720 зол. Шкірки козуль, головним чином, вивозили до Німеччини, Франції, Швейцарії, Сполучених Штатів. Загальна вартість вивозу з Австро-Угорщини дичини, шкірок козуль, зайців, кролів, а також хутра мисливських тварин в 1896 р. становила 4027420 зол.

До Австро-Угорщини мисливську продукцію також імпортували.

Імпорт мисливської продукції (у зол.)

Роки	Заячі і кролячі шкірки	Шкіри козуль	Хутро	Дичина
1894	174150	606345	863900	32480
1895	267620	751960	696900	32695
1896	130810	505910	568100	41648

Вартість імпортованої мисливської продукції в 1896 р. складала 1246468 зол., експорту – 4027420 зол., що становило позитивне торгове сальдо для Австро-Угорщини на суму 2780952 зол [5 с. 2-6].

Велике значення для вартості шкірки мав час її добування. Найбільш цінували шкіри тварин, добутих у зимовий період [6 с. 602]. Існували й особливості її реалізації. Зокрема, у Царстві Польському у середині XIX ст. туші добутої дичини реалізовували разом із шкірою [7 с. 35], тоді як в інших країнах Європи – окремо.

У 20-их роках в Другій Речі Посполитій вартість шкірок коливалась. (Детальніше – у таблиці).

Вартість шкірок та хутра дичини в Другій Речі Посполитій (1926 р.) [8 с. 91]

Вид тварин	Мінімальна ціна у злотих	Максимальна ціна у злотих
Лисиця звичайна	10	60
Лисиця біла	100	500
Лисиця фарбована (чорна, коричнева, сталева)	80	300
Куниця лісова	20	100
Куниця кам’яна	20	100
Тхір	2	25
Видра звичайна	15	100
Видра експортована	150	400
Видра фарбована	150	450
Скунс американський натуральний	8	50
Кролик	0,50	5
Заєць	2	5
Тюлень натуральний імпортний	150	200
Ондатра	15	20
Бобер американський	60	300
Бобер камчатський	200	500
Борсук	75	100
Кріт	0,40	2,50
Нутрія	20	75
Коза біла	30	65

Соболь американський або сибірський	50	200
Ведмідь білий або бурий	200	1000
Коти чорні сибірські	7	15
Кролики білі імпортні	2	8
Горностай	2	40

У 30-тих роках XX ст. на Львівському ринку найвище цінувалась видра. Шкіра невичениної видри коштувала 90-110 злотих, лісової куниці – 70-90 злотих, вовка – 15-35 злотих, лисиці – 35 злотих, тхора – 10-30 злотих, борсука – 12 злотих, горностая – 6-12 злотих. Найдешевше вартувала шкірка білки – 60-70 грош [9 с. 58]. Одного зайця з шкірою у Львові можна було придбати за 3,5 злотого, тоді як без шкіри – за 2,20-2,75 злотого, тобто, вартість однієї заячої шкіри становила 1 злотий [10 с. 372].

Вартість хутра дичини у Польщі в 1932 році різнилась: куниці – 72-80 злотих, видри – 90-100 злотих, лисиці – 40 злотих, тхора –18 злотих, борсука – 8-10 злотих, білки – 1 злотий, горностая – 7-8 злотих, зайця – 70-80 грош, кролика – 40-80 грош, шкіра козулі вартувала 1,5-2 злотих, шкіра оленя – 5-8, шкіра кабана – 7-10 [11 с. 40]. Дещо дешевші ціни нотували на ринку Львова в травні 1932 року за шкіру оленя (4-5 злотих), кабана (4-6 злотих), а за козулячу шкіру потрібно було оплатити 2-2,50 злотих, куниці – 70-80, видри – 90-100, лисиці – 25-40, тхора – 12-16, борска – 3-15, білки – 1-1,2, горностая – 7-8, зайця – 0,9. М’ясо 1 кг кабана коштувало 50 грош, качка – 2 злотих за голову, а вальдшнеп – 2,5 злотих [12 с. 126]. З метою запобігання браконьєрству у Другій Речі Посполитій відповідно до ст. 53 Мисливського закону 1927 року заборонялось продавати шкіру дичини після 10-тиденного терміну від запровадження охоронного часу на відповідний вид [13 с. 238-239].

З метою інформування потенційних продавців шкірок дичини у фаховій мисливській періодичній пресі публікували інформацію про їхню вартість на

Берлінському ринку при гуртовому продажі. Як в Польщі, так і Німеччині найвище цінували шкірку видри – 65 марок, з темним відтінком – 80 марок. Також високо цінувалась шкірка лісової куниці, добутої взимку (85-95 марок), кам'яна куниця, добута взимку, вартувала від 55 до 65 марок, а шкірка куниці поганої якості – 20-30 марок. Хутро лисиці оцінювали від 14 до 38 марок, тхора – 8-18 марок, борсука – в залежності від величини шкірки – від 4 до 6 марок, зайця – 0,4-1,2 марки, шкіра козулі вартувала 1,6 - 3 марки, білки – від 5 до 85 пфенінгів, ласки – 1 марку, горностая – 5; кілограм оленячої шкіри коштував 70 пфенінгів, лані – 1,1 марки [14 с. 36].

За підрахунками тогочасних німецьких дослідників Лунса та Бігера, у 20-их роках XX ст. у Німеччині щорічно мисливське господарство поставляло на ринок шкір на суму 2,5 млн. марок та хутра на суму 3 млн марок, тоді як загальний дохід мисливства становив біля 27 млн. марок [15 с. 585], при чому лише м'яса дичини реалізовувалось 20 мільйонів кілограм на 25 мільйонів марок [16 с. 330-331]. Тобто, п'яту частину доходу мисливства, на думку Лунса та Бігера, у Німеччині становив дохід від хутра та шкір добутої дичини.

Реалізація та обробка шкір дичини стала причиною насмішок над ідеологічними противниками. Зокрема, у статті «Собачі шкіри» відзначався низький економічний рівень мисливського господарства у Радянському Союзі, що призводить до виробництва малої кількості шкір. Тому для зменшення дефіциту мисливців заставляють добувати бродячих собак [17 с. 113].

Шкіра дичини також високо цінилась і на Гуцульщині. Вичинкою шкір із впольованих звірів і пошиттям із них одягу займалась вся сім'я [18 с. 81]. На Гуцульщині найбільше цінувалось хутро куниці. Шкірками з куниці сплачували податки. Зокрема, у селах Рибне, Здвижин, Кути в 1565 році кожен тяглий рільник, що займав дворище, був змушений віддати домінії, крім інших поборів, три куниці або 20 грошів за кожну з них [19 с. 28], а кріпаки з Рахова в 1600 році також давали 14 шкірок куниць за користування панськими наділами та пасовиськами [20 с. 156].

За спогадами жителя Верховини Волинюка Дмитра Павловича, у 60 –их роках XX ст. лише у селі Голови мисливець Михайло Місюк виставляв на куниці більш як 150 капканів. За мисливський сезон він добував до 120 куниць. Відзначається, що деякі вправні гуцули за рік добували по 600 білок, використовуючи для цього спеціальну пристосовану вогнепальну зброю марки «Белка».

У цей період на Гуцульщині з метою зменшення чисельності вовків, які завдавали збитки, заохочували їх добування. Доказом добутого вовка була здача шкіри. Колгоспи преміювали мисливців за здачу шкіри вовка 500 радянськими рублями та двома вівцями, а у деяких випадках преміювали також кукурудзяною мукою, борошном вищого сорту та цукром.

На Гуцульщині мисливці мали план здачі шкірок білок, куниці, лисиць, рисі та вовка на суму 1500 карбованців. Обов'язково після ліцензійного полювання на оленя, козулю, кабана шкіру необхідно було здати у заготконтору, і лише тоді закривали ліцензію [21 с. 204-242].

Як свідчать історичні джерела, гуцули були добре вмотивовані, щоб добувати хутрову дичину. Куниця у міжвоєнний період вартувала як корова – 100-110 злотих, шкіра тхора – 30-40 злотих, лисиці – 25 злотих. Все ж найдорожче цінувалась шкірка видри – 300 злотих [22 с. 26]. Описані випадки, коли у розпалі весілля староста весілля покидав гостей і йшов до лісу, щоб перевірити капкани і невдовзі вертався на закінчення весілля. Слід відмітити, що гуцули, які незаконно добули козулю, не приносили додому шкіри, щоб себе не видати. Але часто на Гуцульщині мисливці тримали у своїх хатах шкіри ведмедя, які власноруч були ними добуті. Цей трофей був предметом гордості для них [21 с. 199-232].

Знаний український етнограф у своїй відомій програмній роботі «Українська народна словесність. (В справі записів українського етнографічного матеріалу)» вказував, що дослідження обробки шкіри становить матеріальну культуру народу і давав вказівки щодо збирання відомостей про цю галузь народного промислу [23 с. 51].

Слід відмітитти, що шкіра диких тварин стала предметом народної творчості на Гуцульщині. На думку Ярослава Зеленчука, це свідчить про те, що «власники таких територій чітко знали кількість тварин, які мешкали в їхньому ревірі. Вони настільки добре знали місця перебування тварин і були переконані в своїй спроможності їх добути, що дозволяли собі пропивати у шинку наперед ще невпольовану тварину. Це відображено в усній народній творчості гуцулів у вигляді приказок «Не продавай вовка, поки не вбив», «П'є на вовчу шкуру», «Шкуру пропив, а вовк у лісі», «Ще вовка не зловив, а вже шкіру пропив», «Не діли шкуру невбитого ведмедя», «Не продавай шкіри, не вбивши ведмедя», «Не продавай шкіри, не вбивши звіра», «Не вбивши ведмедя, шкіри не продають», «Не вбивши ведмедя, не діли шкуру», «На живому ведмедю шкури не купляй», «Діли шкуру, аж уб'єш ведмедя», «Де медвідь, там і шкура» [21 с. 283].

Про велике господарське значення шкіри дичини свідчать чисельні рекламні оголошення про її реалізацією та обробку, які публікувались у періодичних виданнях Галичини. Аналіз історичних джерел показав, що перше таке оголошення було публіковане у «Галицькому загальному календарі на рік Божий 1872» (Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1872). Фірма Ф. Свачіна («F. Swaczina»), яка знаходилась на Мар'яцькій площі у Львові, пропонувала послуги з обробки шкіри.

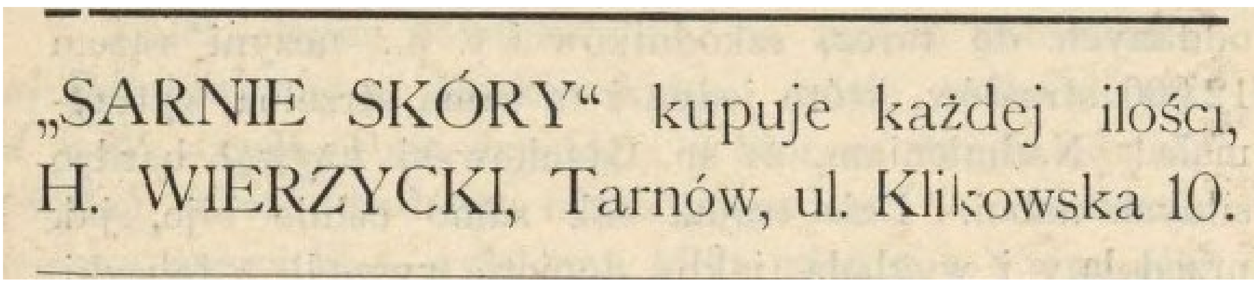
Оголошення фірми Ф. Свачіна («F. Swaczina»): вичинка шкіри та виготовлення збруї для коней про продаж знарядь для полювання (м. Львів, Мар'яцька площа) [24].

У 1905 році майстерня Станіслава Вронського, яка знаходилась на вул. Театральній, 5 у Львові, пропонувала виправку шкіри дичини.

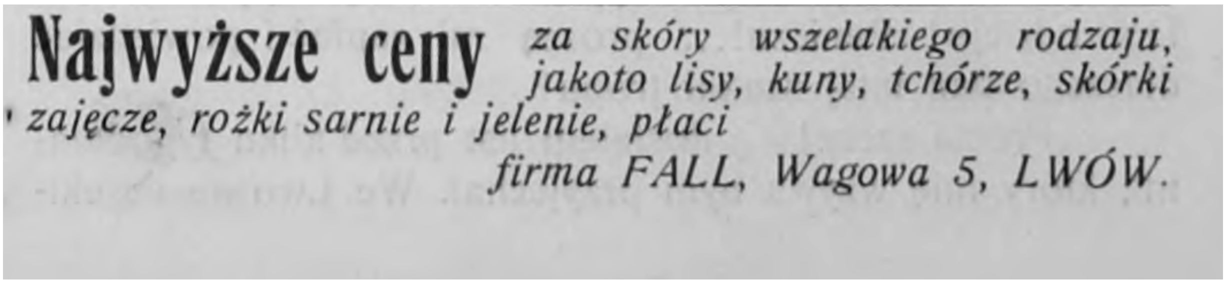
Реклама майстерні з вичинки шкірок Станіслава Вронського (м. Львів, вул. Театральна, 5) [25].

Більшість оголошень та реклами щодо реалізації, закупівлі та обробки шкіри дичини були зфокусовані на мисливцях і публікувались у Львівському часописі «Ловець», який виходив за підтримки Галицького мисливського товариства. Так, в 1902 році Х. Вєршицький з Тарнува звертався до мисливців щодо можливості закупівлі великих партій шкір козулі.

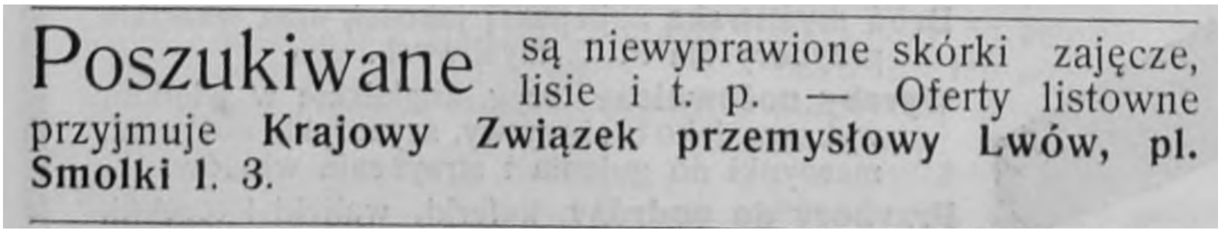
Оголошення Х. Вєршицького з Тарнува про закупівлю козулячих шкірок [26 с. 282].

На початку XX ст. у Львові на вулиці Ваговій, 5 знаходилась фірма «Фалл», яка закуповувала за найвищими цінами шкірки лисиць, куниць, тхорів, зайців.

Оголошення фірми «Фалл» (м. Львів, вул. Вагова, 5) про закупівлю за найвищими цінами шкірок лисиці, куниці, тхорів, зайців, козулячих та оленячих рогів [27 с. 292].

Аналогічним промислом у Львові займалась також Крайова промислова спілка, яка закупляла шкірки зайців, лисиць.

Оголошення Крайової промислової спілки (Львів, площа Смолкі, 3) про можливість закупівлі шкірок зайців та лисиць [28 с. 287].

Фірма Петра Карп’яка пропонувала власникам вичинку сирих шкір лисиць, ласок, тхорів, куниць, кротів, хом’яків, білок. У примітках було

вказано, що приймаються виключно шкіри тварин, добутих взимку.

Оголошення фірми Петра Карп'яка (Львів, вул. Руська, 18) про виконання робіт з виправлення шкірок з лисиці, ласки, тхора, куниці, крота, хом'яків, білок. Приймаються шкірки тварин, добутих взимку [29 с. 292].

Слід відмітити, що ця фірма, функціонувала з 1909 року аж до початку Другої Світової війни. В оголошенні, опублікованому в 1938 році, вказано, що фірма знаходилась у Львові по вул. Зублікевича, 4 та приймала від мисливців різні невпривлені шкіри. Більше того, мисливцям, які були членами мисливських товариств, надавалась знижка.

Реклама майстерні з вичинки шкіри Петра Карп'яка (Львів, вул. Зублікевича, 4) [30 с. 23].

У 20-х роках XX ст. «Польська гарбарня», що знаходилась у Львові, вул. Зублікевича, 24, пропонувала мисливцям повний спектр вичинки всіх видів дичини.

Оголошення фірми з вичинки шкіри «Польська гарбарня» («Polska garbarnia», Львів, вул. Зублікевича, 24) про прийняття від мисливців на вичинку різного виду шкірок [31 с. 8].

У 30-их роках XX ст. у Львові мисливці мали можливість вичинити шкіри мисливських тварин (лисиці, куниці, видри, тхора, козуль, оленя) у хутряній майстерні Кароля Шюрера (вул. Сенаторська, 11а).

Оголошення хутряної майстерні Кароля Шюрера (Львів, вул. Сенаторська, 11а) про вичинку шкірок та фарбування мисливських тварин (лисиці, куниці, видри, тхора, козуль, оленя) [32 с. 28].

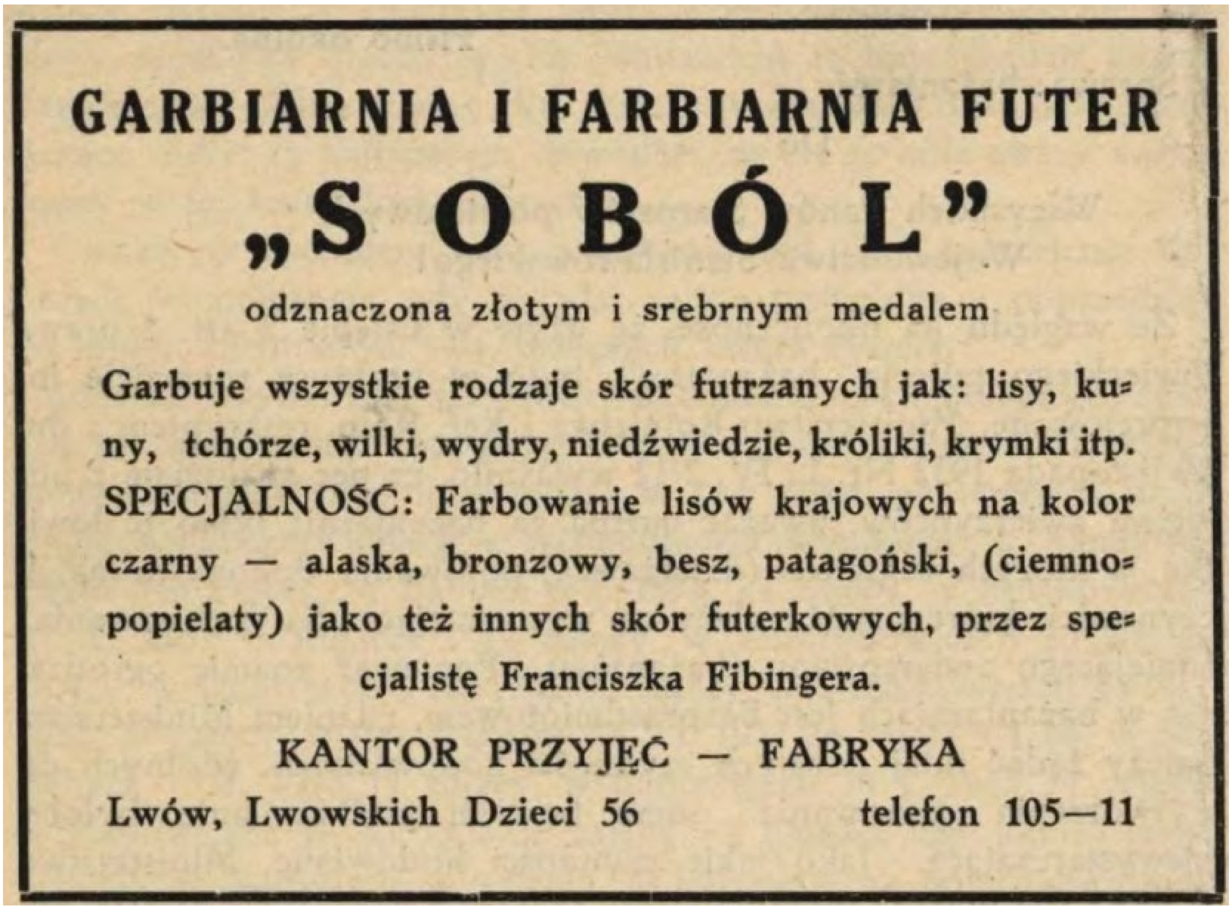

Оголошення фірми Кароля Шурера (Львів, вул. Сенаторська, 11а) про купівлю та виправку шкірок лисиць, видр, куниць, тхорів, можливість обміну шкірок дичини на інші хутра [33 с. 53].

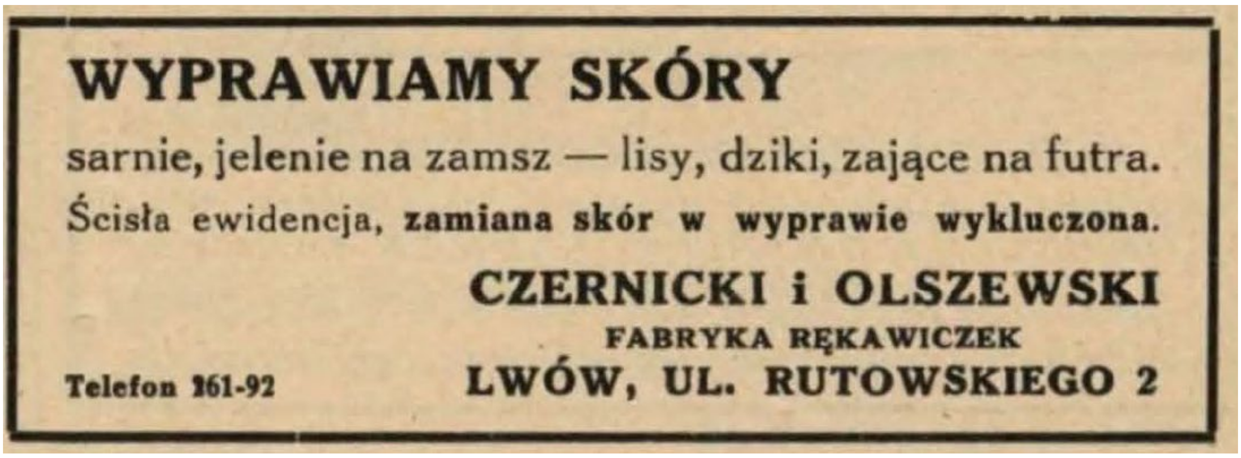
Оголошення майстерні хутра Кароля Шюрера (Львів, вул. Сенаторська, 10) про вичинку шкіри лисиць, куниць, тхорів, видр, зайців і кроликів [34 с. 2].

Послуги з фарбування та виправлення шкір лисиць, куниць, тхорів, вовків, видр, ведмедів надавала також фірма «Соболь», яка знаходилась у Львові по вул. Львівських дітей, 56. Фірма мала добру репутацію, і її роботу було оцінено золотою та срібною відзнаками.

Реклама фірми з виправки та фарбування шкіри «Соболь» (Львів, вул. Львівських дітей, 56) [35 с. 48].

У тридцятих роках у Львові по вулиці Рутовського, 2 діяла фабрика рукавиць Черніцького та Ольшевського. З реклами фабрики дізнаємось, що місцеві мисливці мали можливість здати на вичинку шкіри з добутих тварин: козуль, оленів, лисиць, кабанів, зайців

Оголошення фабрики рукавиць Черніцького та Ольшевсського щодо виправки шкірок козуль, оленів на замшу, а лисиць, кабанів, зайців.

Реклама майстерні М. А. Августина (Львів, вул. Рутовського, 7) про виправлення хутра лисиць, тхорів, видри [36 с. 164].

Крім широко розгалуженої мережі організацій з вичинки та фарбування шкіри мисливських видів тварин у Львові, діяли фірми й в інших частинах Галичини. Зокрема, мисливці Кракова мали можливість скористатись послугами фірми «Хутрополь», яка розташувалась у Кракові по вул. Концік, 20. Фірма «Хутрополь» спеціалізувалась на вичинці та фарбуванні хутра лисиць, тхорів, кротів, зайців, кроликів.

Реклама фірми «Хутрополь» (Краків, вул. Концік, 20), що виправляє та фарбує шкірки лисиць, тхорів, кротів, зайців, кроликів [37 с. 389].

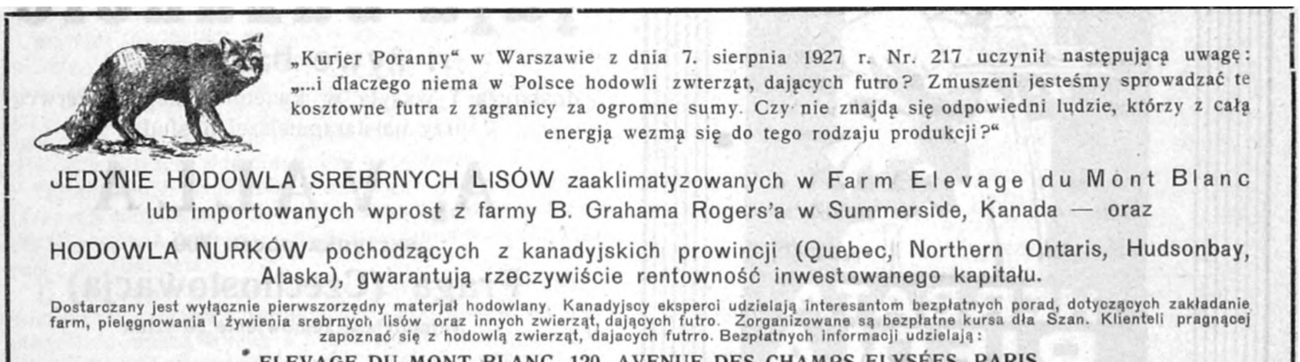
Слід відмітити, що ринок вичинки шкір дичини у міжвоєнний період у Галичині був конкурентним, на ньому працювали крім місцевих товаровиробників іноземні. З оголошення «Міжнародного технічного бюра» з Бельгії довідуємось про можливість співпраці щодо вирощування та реалізації хутрових видів тварин (бабаків, лисиць, мавп).

MIĘDZYNARODOWE BIURO TECHNICZNE
dla hodowli
ZWIERZĄT DAJĄCYCH FUTRA
Specjalne wyprawianie wszelkiego rodzaju krajowych
lub importowanych
Szczurów piżmowych
Tumaki kanadyjskie RACCOONS zwyczajne i czarne,
małpy.
Lisy niebieskie Lisy srebrne Lisy białe
Nurki, Skunksy, Elki
Prawdziwe szenszyle Barany bucharskie
Zapytania kierować do : Chateau D'Embourg CHENÉE
Belgique (Belgja).

Реклама виправки шкірок дичини від «Міжнародного технічного бюра» з вирощування хутрових тварин (Бельгія) [38 с. 211].

Місцеві виробники хутра ставили перед владою питання щодо сприяння у розведенні одомашнених видів дичини: «Чому у Польщі не розводять хутрові види тварин, які дають нам цінне хутро? Наші громадяни змушені закуповувати хутро з інших країн витрачаючи для цього великі суми у валюті. Чи є в країні люди, які з великий ентузіазм візьмуться за цю справу?»

„Kurjer Poranny" w Warszawie z dnia 7. sierpnia 1927 r. Nr. 217 uczynił następującą uwagę: „...i dlaczego niema w Polsce hodowli zwterząt, dających futro? Zmuszeni jesteśmy sprowadzać te kosztowne futra z zagranicy za ogromne sumy. Czy nie znajdą się odpowiedni ludzie, którzy z całą energją wezmą się do tego rodzaju produkcji?"

JEDYNIE HODOWLA SREBRNYCH LISÓW zaaklimatyzowanych w Farm Elevage du Mont Blanc lub importowanych wprost z farmy B. Grahama Rogers'a w Summerside, Kanada — oraz

HODOWLA NURKÓW pochodzących z kanadyjskich prowincji (Quebec, Northern Ontaris, Hudsonbay, Alaska), gwarantują rzeczywiście rentowność inwestowanego kapitału.

Dostarczany jest wyłącznie pierwszorzędny materjał hodowlany. Kanadyjscy eksperci udzielają interesantom bezpłatnych porad, dotyczących zakładanie farm, pielęgnowania i żywienia srebrnych lisów oraz innych zwierząt, dających futro. Zorganizowane są bezpłatne kursa dla Szan. Klienteli pragnącej zapoznać się z hodowlą zwierząt, dajacych futrro. Bezpłatnych informacji udzielają:

ELEVAGE DU MONT BLANC. 120. AVENUE DES CHAMPS ELYSÉES, PARIS.

Siedziba Zarządu lub Generalne przedstawicielstwo:
Louis Timmerhans, Chateau d'Embourg. Chemée (Belgja)

Przedstawicielstwo na Polskę:
Vasil Jusvak, ul. Teatyńska 11. Lwów.

Оголошення про реалізацію шкірок сріблястих лисиць з Канади. Представник – у Львові, вул. Театральна, 11 [39 с. 178].

Висновок. Галузь мисливського господарства Галичини досліджуваного періоду продукувала не лише велику частину харчової продукції, але й хутра та шкірок. Встановлено, що шкіри та хутро становило п'яту частину від всієї продукції мисливської галузі. У Галичині велика кількість підприємств з вичинки дичини та реалізації знаходилась у Львові. Встановлено, що найвищу вартість серед хутрової продукції складало хутро видри, куниці, лисиці. Географічне та природне становище сприяло добуванню хутрових видів мисливських тварин, що мало велике економічне значення.

Література:

1. Хрестоматія із зоології / Упор. А. М. Охріменко, Е. В. Шухова. – К.: Рад. шк., 1988. – С. 102.
2. Денисов А. Все об охоте. – К.: Книга-Сервіс, 1996. – С.6.
3. Mniszek Tchorznicki M. Polskie prawo łowieckie w wiekach średnich / Mieczysław Mniszek Tchorznicki. – Warszawa, 1935. – 14 s.
4. Ekonomiczno-społeczne znaczenie łowiectwa //Łowiec Polski. – 1902. – № 24. – S. 384-385.
5. Pawlik S. Handel zwieryzuną, rybami i rakami w Galicyi. – S. 2–6.
6. Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. – S.602.
7. Upominek dla gospodyń. // Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1853. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1853. – S. 35.
8. Cennik skór i futer//Łowiec Polski – 1926. – № 6. – S. 91.
9. Wiadomoścs handlowe//Łowiec Polski – 1932. – № 3. – S. 58.
10. Wiadomości handlowe // Łowiec – 1931. – № 24. – S.372.
11. Wiadomości handlowe// Łowiec. – 1932. - № 4. – S.40.
12. Wiadomości handlowe // Łowiec – 1932. – № 10. – S.126.
13. Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim //Łowiec – 1928. – №15. – S. 238-239.
14. Wiadomości handlowe //Łowiec Polski – 1930. – № 2. – S. 36.
15. Gieysztor J. Znaczenie gospodarcze łowiectwa w Niemczech//Łowiec Polski – 1935. – № 30. – S. 585.

16. Przegląd prasy zagranicznej//Łowiec Polski – 1928. – № 21. – S. 330-331.
17. Psie skóry//Łowiec Polski – 1930. – № 6. – S. 113.
18. Лаврук М. М. Гуцули Українських Карпат (Етнографічне дослідження): Монографія. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – С. 81.
19. Грушевський М. С. Історія України-Руси: В 11т., 12 кн. /Редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 1991 – Т. 1. С.28.
20. Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження / Відпов. ред. Ю. Г. Гошко. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 156.
21. Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини [Текст] : дис. канд. істор. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. — К. : [б. в.], 2008. — С. 204-242.
22. Мороз В. Моє рідне село Саджава. – Богородчани: Видавнича справа, 2003. – С. 26.
23. Гнатюк В. М. Вибрані статті про народну творчість. Упорядкування, вступна стаття та примітки М. Т. Яценка. К.: Наукова думка, 1966. – С. 51.
24. Haliczanin, kalendarz powszechny na rok pański 1872. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1872.
25. Ogłoszenia // Łowiec – 1905. – № 23.
26. Ogłoszenia // Łowiec – 1902. – № 23. – S.282.
27. Ogłoszenia // Łowiec – 1911. – № 24. – S.292.
28. Ogłoszenia // Łowiec – 1912. – № 24. – S.287.
29. Ogłoszenia // Łowiec – 1913. – № 24. – S.292.
30. Ogłoszenia // Łowiec. – 1938. – № 1-2. – S.23.
31. Ogłoszenia // Łowiec – 1921. – № 7. – S.8.
32. Ogłoszenia // Łowiec – 1934. – № 2-3. – S.28.
33. Ogłoszenia // Łowiec. – 1937. – № 3. – S.53.
34. Ogłoszenia // Łowiec – 1929. – № 1. – S.2.
35. Ogłoszenia // Łowiec – 1933. – № 4. – S.48.
36. Ogłoszenia // Łowiec. – 1936. – № 9. – S.164.
37. Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 23-24. –S.389.

38. Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 13. – S.211.

39. Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 12. – S.178.

Проців О.Р. Значення шкіри мисливських видів тварин у Галичині середини XIX – початку XX ст. // *Історія торгівлі*, *податків* та *мита* : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ, 2017. – № 1-2 (15-6). – С. 98-113.